

PARTENERIAT ÎNTRE BIBLIOTECĂ ȘI SOCIOLOGIE

Nadejda TROFIM,
masterandă, USM

Ce este mai ușor: să educăm o cultură a lecturii pentru tineri sau să vindem blugi albaștri? Ce este mai simplu: să vindem cartofi fri sau să convingem oamenii să utilizeze serviciile unei biblioteci?

A schimba comportamentul, atitudinile societății față de carte, literatură și bibliotecă este adesea mai complicat decât a vinde pantofi, pizza ori chiar a realiza emisiuni televizate. Diferența de bază între acestea constă în scopul vinderii lor: într-un caz vindem materie cenușie, intelect și lucruri intangibile, iar în celălalt caz comercializăm gust, miros, plăcere tangibilă.

În secolul „boom”-ului tehnologic, bibliotecile tradiționale au sarcina de a crea o nouă strategie și o nouă abordare a beneficiarilor ei. Accesul la internet, existența unei platforme largi de informație multidisciplinară, viteza și confortul din fața unui ecran „bibliotecar” generează nașterea beneficiarilor „alintați” și mai mult „domestici”. Însă poate oare Google-ul să-ți ofere o carte legendară cu mirosul specific de hârtie, să te întrebe ce mai faci și dacă ți-a plăcut acea informație, așa cum o fac bibliotecarii? Poate oare Internet Explorer să-ți ofere un spațiu și o atmosferă liniștită de studiu, așa cum o pot face bibliotecile?

Conflictul informațional este inevitabil...

Despre acest subiect se scrie mult și se discută diferite aspecte ale lui, cel mai impunător fiind: contactul cu marea cultură. Odată cu transformările strategice, schimbările survenite în structura organizațională, paleta serviciilor etc. bibliotecă contemporană tinde să comunice mai mult cu cititorii săi. Să cunoști cine sînt ei, cum sînt și ce cred ei despre instituție – ca rol, imagine, impact – este extrem de important.

Importanța este argumentată prin:

- necesitatea cunoașterii profilului „preferențial” al cititorilor în vederea satisfacerii lor cu: informația necesară, atmosfera de lucru agreabilă, condițiile și termenele accesibile de împrumut de carte, programul de lucru al bibliotecilor, serviciile adiacente, personalul calificat, sortimentul de literatură etc.;
- necesitatea cunoașterii doleanțelor și a propunerilor pentru a îmbunătăți aspectele de funcționare a bibliotecii, precum și cunoașterea impresiilor publicului larg despre ceea ce reprezintă biblioteca în societate.

Soluțiile și recomandările necesare survin direct de la societate. Trebuie doar să o întrebăm și să comunicăm cu ea. Sociologia (prin cercetări sociologice) poartă un dialog deschis cu societatea și e prima știință care oferă răspuns calificat la problemele și nevoile oamenilor. Dar ce este ea, sociologia?

Infoboxă

Sociologia ca știință e **definită** în variate modalități:

- *știință a faptelor sociale*, după Em. Durkheim;
- *știința fenomenelor sociale totale*, după G. Gurvitch;
- *știința realității sociale*, după D. Gusti;
- *știința societăților omenești*, după Tr. Herseni;
- *știința acțiunilor sociale*, după Max Weber;
- *știința ce studiază devenirea socială*, în viziunea lui Petre Andrei.

La întrebarea frontală „Ce este sociologia?” un răspuns categoric, în termenii unei definiții categorice, nu este dificil de formulat. Perspectiva sociologică, de factură științifică, ne invită să ne privim pe noi înșine și să privim mediul nostru înconjurător altfel decât am făcut-o mai înainte, cu mai multă competență și responsabilitate față de condiția noastră umană, relațiile cu aproapele și societatea în care trăim. Ea ne permite să obținem o imagine proaspătă asupra societății din care facem parte (inclusiv asupra instituțiilor publice – adică a bibliotecilor), pe care o considerăm *dată* și nediscutabilă, să examinăm mediul în care ne aflăm cu aceeași curiozitate ce ne-ar anima dacă ne-am afla în mijlocul societății străine. Sociologia dezvăluie conexiunile dintre ceea ce face societatea din noi și ceea ce facem noi înșine, explică în ce mod ne creăm propria noastră individualitate, în ce mod activitatea noastră structurează, modelează lumea socială înconjurătoare.

Fundalul pe care și-au făcut apariția originile sociologiei îl reprezintă schimbările radicale generate de Revoluția Franceză de la 1789 și de revoluția industrială în Europa. Dispariția modurilor de viață tradiționale provocate de aceste schimbări a determinat tentativa gânditorilor de a formula o nouă percepere atât a lumii sociale, cât și a celei naturale. Ca știință independentă, sociologia s-a constituit la mijlocul secolului al XIX-lea, avînd la origini pe marii gânditori Auguste Comte, Emile Durkheim, Karl Marx, Max Weber. Spre sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea sociologia este recunoscută instituțional, fiind introdusă ca disciplină de învățămînt în universitățile din SUA (Chicago), Franța (Paris), Anglia (Londra) etc. Chiar de la începuturi sociologia și-a impus utilitatea prin studiul științific al comportamentului uman, prin cultivarea imaginației – a capacității de a ne desprinde de imediatetea circumstanțelor perso-

nale și de a ne reprezenta lucrurile într-un context mai amplu, de a sesiza legăturile ce se stabilesc între indivizi și instituțiile sociale, de a înțelege forțele istorice care influențează viața noastră, de a conștientiza că multe probleme ce pot să privească doar individul sînt, de fapt, expresia unor vaste tendințe sociale.

Noțiunea de sociologie a fost introdusă de **Auguste Comte** (1798–1857), în anul **1832**, în lucrarea *Planul lucrărilor necesare pentru reorganizarea societății*. A. Comte considera că **sociologia trebuie să studieze societățile umane, concepute sub raportul structurării și funcționării lor**. Adică sociologia este știința care cercetează componentele sistemului social pentru a determina raporturile dintre acestea, modul de funcționare și legitățile după care ele interacționează. În sensul cel mai general, sociologia este o știință a socialului. Pentru a delimita însă cu mai multă precizie specificul abordării sociologice, este necesar a se lua în considerare constituția și dinamica în timp a sociologiei, relațiile ei cu celelalte științe sociale:

Infoboxă

Analiza etimologică a termenului de *sociologie* denotă că el este compus din două rădăcini: „*socio*” (lat.) – societate, social, sociabilitate; „*logos*” (gr.) – cuvînt; știință. Deși rădăcinile sînt străvechi, *sociologia* ca știință este tînără în raport cu matematica, logica sau fizica.

- spre deosebire de alte științe sociale, sociologia nu se limitează la o latură sau la un domeniu al realității sociale. Ea studiază societatea integrativ, unitar și obiectiv;
- sociologia poate deveni un instrument pentru dobîndirea informației despre noi înșine și pentru a interveni în viața socială, spre a ne atinge anumite scopuri.

Infoboxă

Obiectul de studiu al sociologiei poate fi grupat în patru mari aspecte:

- a) *acțiuni sociale* (munca, educația, propaganda politică etc.);
- b) *instituții sociale* (școala, familia, biserica, bibliotecile etc.);
- c) *grupuri sociale* (de la microgrupuri – utilizatori activi a bibliotecilor, la macrogrupuri – categorii sociale, populația unei țări etc.);
- d) *diverse fenomene sociale* (mobilitatea socială, delincvența, abandonul, suicidul etc.).

Majoritatea dintre noi percepem lumea în funcție de caracterul, calitatea propriei noastre vieți. Sociologia, însă, demonstrează necesitatea de a ne extinde viziunea asupra motivației existenței noastre și a comportamentului nostru. Ea deseori atestă că ceea ce se consideră a fi firesc, inevitabil, bun sau adevărat poate să nu fie așa și atunci curriculum vitae al nostru este puternic influențat de multipli factori istorici și sociali. Nu în zadar am oferit exemplul diferențial între a vinde o carte / cultură și a vinde pizza. La prima vedere putem spune că sînt două lucruri total diferite și nu au nimic tangențial cu activitatea bibliotecii ori a sociologiei, pentru că „a vinde” ține de domeniul economiei. Însă, scopul care și-l pune în față sociologia este unul îndrăzneț și de mare responsabilitate, întrucît subiectul ei este rezultatul propriului nostru comportament ca ființe sociale. Mai exact vorbind, biblioteca devine agentul socializator care, prin intermediul fondului de carte, al serviciilor prestate „vinde” cunoștințe, capacități și intelect celor ce o frecventează regulat. Prin stabilirea colaborării cu sociologia, biblioteca poate afla și formula „oferte mai atractive” publicului său, menținînd versus lărgind numărul utilizatorilor; la fel poate modela comportamentul indivizilor.

Comportamentul social este nucleul dinamizator al societății. În acest context, sociologia are menirea de a face o distincție clară între scopul comportamentului nostru – ceea ce intenționăm să facem – și consecințele neintenționate ale acestui comportament, de a studia echilibrul rezultat dintre *reproducerea socială* (felul în care se mențin în timp societățile) și *transformarea socială* (schimbările pe care le suportă societățile).

Sociologia are numeroase implicații practice. Ea oferă activității utilitare, cunoștințe teoretice despre mecanismele funcționării vieții sociale, despre consecințele directe sau indirecte, intenționate sau neintenționate ale diferitor procese sociale sau intervenții; informații empirice despre realitatea socială (în cazul nostru, despre realitatea bibliotecilor); predicții asupra dinamicii sistemelor sociale, a variatelor tendințe; diagnoza problemelor sociale și soluții la acestea; evaluarea programelor de schimbare socială, inventarierea continuă a eficienței diverselor activități sociale (inclusiv a activităților culturale efectuate de biblioteci).

Într-o lume în schimbare accelerată, într-o perioadă de cumpănă a tranzițiilor și opțiunilor, sociologia este investită cu responsabilitatea de a analiza procesele din trecut și de a identifica și a explica transformările prezente și viitoare (de exemplu, inițierea unei cercetări care are drept scop *identificarea evoluției valorice a literaturii în viața studenților*). Studiarea și analiza acestor procese este realizată prin cercetări sociologice calitative sau / și cantitative.

Termenul de **cercetare sociologică** în înțelesul său cel mai larg se referă la obținerea și prelucrarea informațiilor obiectiv verificate în vederea construirii explicațiilor științifice ale fenomenelor, faptelor, proceselor sociale. Cercetarea sociologică poate fi **de cabinet** (doar teoretică, exemplul

studiului *Sinuciderea* de Em. Durkheim) și de teren (empirică, practică). Cercetarea empirică presupune atît observarea directă a realității, aplicarea unor metode, tehnici specifice de recoltare a informației (ancheta sociologică: interviul, chestionarul; sondajul de opinie publică), cît și metode și tehnici specifice de prelucrare a informației (programul de prelucrare statistică a datelor SPSS). Atunci cînd cercetarea empirică poartă un caracter preliminar, explorator sau are o scară ori profunzime reduse avem a face cu o *investigare sociologică*. Studiile (sociologice) comparative privind fenomenul lecturii la nivelul mai multor țări sînt destul de puține, principala dificultate constînd în realizarea unui corpus de indicatori care să se regăsească în cazul fiecărei entități (țări) investigate. Este vorba, în esență, de nomenclatoarele socio-profesionale care dezvăluie diferențe semnificative de la o țară la alta. Totuși, analizînd literatura de specialitate, am găsit prezentarea unor astfel de studii care dau, cel puțin la nivel orientativ, repere privind starea actuală a lecturii, tendințele ei de evoluție. Astfel, Emil Tudor, într-un articol foarte bine organizat, prezintă rezultatele unor anchete la scară europeană. Sînt enumerate cîteva astfel de studii:

1) studiul realizat de „France-Edition” (1993);

2) anchete intitulate *Regards croisés: Lire en Europe, une comparaison – Allemagne, Italie, Grande-Bretagne, Espagne, France*, realizate în anul 1994 de Direcția pentru Carte și Lectură din Franța și de compania „France Loisirs”, cu prilejul Tîrgului de Carte *Temps des Livres*. Acest studiu a fost finalizat în anul 1996;

3) ancheta despre practicile de lectură din liceele aflate în cinci capitale europene *Grinzane Europa 97. Les lycéens d’Europe et la lecture*, realizată la inițiativa Fundației Grinzane Cavour din Italia;

4) ancheta *Grinzane Europa 99*, inițiată de aceeași fundație.

Articolul amintit mai sus redă unele din constatările studiului *Practicile de lectură în Franța, Germania, Marea Britanie, Italia și Spania*. Este un studiu comparativ, realizat de Colombe Schneck pentru „France-Edition”, în anul 1993. Studiul, structurat în trei părți (profilul cititorilor, factorii socio-demografici și mediile politice și culturale (instituționale) au dus la reliefarea multor constatări interesante în ceea ce privește evoluția fenomenului lecturii. Despre *Lectura ca obiect al investigației sociologice* citiți în numărul următor al revistei *BiblioPolis*.

BIBLIOTECILE CA SPAȚII FIZICE

Vera OSOIANU,
director adjunct, BNRM

O comunitate, indiferent de dimensiuni, are nevoie de un spațiu deschis pentru toți, în care membrii comunității să se simtă bineveniți, să poată discuta în voie, să pună la cale lucruri pentru binele comunității, să socializeze, asigurând în felul acesta coeziunea socială. Exact așa cum o familie sau o casă are un spațiu unde se

întâlnește toată familia, deși fiecare are (sau ar trebui să aibă!) camera lui, așa și o comunitate trebuie să aibă un spațiu unde se pot întîlni cu diverse ocazii membrii ei. Niciuna din instituțiile din raza unei comunități nu sunt mai indicate pentru această funcție decât bibliotecile publice. Personalul bibliotecii trebuie să facă tot